C/2025/774

11.2.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta RESTORE – regionalna nujna pomoč za obnovo ter sprememba Uredbe (EU) 2021/1058 in Uredbe (EU) 2021/1057

(COM(2024) 496 final – 2024/0275 (COD))

(C/2025/774)

Glavni poročevalec: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Zaprosili	Svet Evropske unije, 14. 11. 2024 Evropski parlament, 25. 10. 2024
Pravna podlaga	člen 164, tretji odstavek člena 175, člen 178 in člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	4. 12. 2024
Plenarno zasedanje št.	592
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	138/0/0

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) izraža jasno solidarnost in podporo prebivalcem srednje, vzhodne in južne Evrope, ki so jih močno prizadele nedavne naravne nesreče. Ob podnebnih nesrečah v regijah EU je Evropa močnejša, če deluje povezano in enotno.

1.2 EESO priznava, da se posledice podnebnih sprememb in pomanjkanje virov žal že občutijo, zato se moramo prilagoditi novi stvarnosti. Pravilno je, da si EU prizadeva za preprečitev poslabšanja razmer, nismo pa pripravljeni na nepredvidene podnebne in energetske krize ter naravne nesreče.

1.3 Podnebna kriza je sistemski in čezmejni problem, kar pomeni, da je treba spremeniti naš gospodarski sistem, vlade pa morajo nujno iskati sistemske rešitve, namesto da zgolj obravnavajo simptome težav.

1.4 EESO meni, da bodo potrebni takojšnji, enostavni in učinkoviti ukrepi za ublažitev socialnih, teritorialnih in gospodarskih posledic takih naravnih nesreč. V regijah EU bodo potrebna obsežna obnovitvena dela, da si bodo opomogle po teh nesrečah.

1.5 EESO pozdravlja, da je Komisija predlagala prožnost pri zagotavljanju podpore prizadetim državam, saj imajo naravne nesreče hude in trajne posledice za socialno in gospodarsko strukturo regij EU.

1.6 EESO podpira kohezijsko politiko kot dolgoročno naložbeno orodje EU, hkrati pa priznava, da lahko hude naravne nesreče ogrozijo njen dolgoročni razvoj.

1.7 EESO poudarja, da je v kohezijski politiki še vedno trdno in veljavno temeljno načelo, da nihče in nobena regija ne smeta biti zapostavljena, ter da so si partnerji iz civilne družbe še naprej pripravljeni prizadevati, da bi se to uresničevalo ob podpori trdne naložbene politike EU.

1.8 EESO je v svoji nedavni resoluciji z naslovom *Nihče ne sme biti zapostavljen! Za vključujočo in participativno kohezijsko politiko v podporo socialni, ekonomski in teritorialni koheziji* ([1]) zelo jasno navedel, da je kohezijska politika najpomembnejša dolgoročna naložbena politika EU, ki prispeva k zmanjševanju regionalnih, ekonomskih in teritorialnih razlik.

1.9 EESO meni, da EU potrebuje nov stabilen in trden mehanizem financiranja, ki mora biti prilagodljiv, prožen in pripravljen za odzivanje na nove ter porajajoče se krize v prihodnjih letih in desetletjih. Ključno je, da je ta mehanizem, ki bi bil bolj osredotočen na hitro in nujno odzivanje, skladen s splošno podnebno, okoljsko in energetsko politiko EU, s čimer se bo dolgoročno zmanjšalo zanašanje na ukrepe za odzivanje na izredne razmere ter se bosta zaščitila človeštvo in narava.

1.10 EESO poziva Evropsko komisijo, naj tesno sodeluje z državami članicami, lokalnimi oblastmi in organizacijami civilne družbe, da bi kar najbolj učinkovito in hitro izkoristili možnosti za podporo prizadetim regijam. Naravne nesreče so močno prizadele organizacije civilne družbe, delavce, MSP in nevladne organizacije, zato jim je treba nameniti znaten delež sredstev, da bi si opomogli po povzročeni hudi škodi.

1.11 EESO poziva Svet in Evropski parlament, naj hitro odobrita uredbo, da jo bo mogoče čim prej sprejeti. Razsežnost tega izziva zahteva skupen in bolj usklajen odziv, sploh zato, ker se že bliža zima.

2. **Splošne ugotovitve**

2.1 *Ozadje in opis predloga*

2.1.1 Evropska komisija je predstavila predlog uredbe o regionalni nujni pomoči za obnovo (RESTORE) ter spremembi Uredbe (EU) 2021/1058 o ESRR in Uredbe (EU) 2021/1057 o ESS+ v odziv na poplave v srednji in vzhodni Evropi ter požare zaradi neurja Boris septembra 2021 na Portugalskem, saj sta zaradi teh dogodkov resnično nujni obnova in takojšnja podpora vsem žrtvam.

2.1.2 Cilj predloga Komisije je zagotoviti likvidnost in zmanjšati finančno breme držav članic, ki so jih prizadele naravne nesreče, ter omogočiti financiranje EU za nove specifične prednostne naloge, načrtovane v okviru ESRR in ESS+ v višini do 100 %, dodatno predfinanciranje v višini 30 % sredstev in reprogramiranje zneskov programov ESRR in ESS+ v višini do 10 % vseh dodeljenih sredstev iz ESRR, ESS+ in Kohezijskega sklada skupaj.

2.1.3 Mogoča je dodatna prožnost v primeru večjih nacionalnih ali regionalnih naravnih nesreč, kot so opredeljene v uredbi o Solidarnostnem skladu EU, pa tudi v primeru nesreč, ki povzročijo neposredno škodo pod pragovi iz te uredbe, če so jih pristojni javni organi države članice priznali kot naravne nesreče. Retroaktivna upravičenost je od 1. januarja 2024 predvidena tudi za operacije, ki so bile fizično zaključene ali v celoti izvedene.

2.1.4 V Uredbi (EU) 2021/1058 o ESRR je uveden nov specifičen cilj v okviru cilja politike št. 2 (bolj zelena, nizkoogljična Evropa), obseg podpore pa ostaja nespremenjen in ni predvideno odstopanje od veljavnih pravil o tematski osredotočenosti. Poleg tega je Komisija v Uredbi (EU) 2021/1057 o ESS+ predlagala številne začasne izjeme in prožnost, da bi bilo pri zagotavljanju pomoči državljanom čim manj birokratskih postopkov in ne bi bilo treba uvesti posebne prednostne naloge.

([1]) Resolucija Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – *Nihče ne sme biti zapostavljen! – Za vključujočo in participativno kohezijsko politiko v podporo socialni, ekonomski in teritorialni koheziji*; UL C, C/2024/6016, 23.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6016/oj.

2.1.5 Predlog kot neposredno podporo državljanom vključuje sheme skrajšanega delovnega časa in materialno pomoč brez obveznosti spremljevalnih ukrepov. Na področju zdravstvenega varstva je predvideno financiranje za največ 18 mesecev od datuma, ko se je zgodila naravna nesreča, v primeru materialne pomoči pa za največ šest mesecev od tega datuma, kar omogoča hitrejše odzivanje v izrednih razmerah. Rok za predložitev sprememb programa je štiri mesece po naravni nesreči ali začetku veljavnosti uredbe RESTORE.

2.1.6 V predlogu uredbe RESTORE ni predvidena podpora iz Kohezijskega sklada za nov specifični cilj, saj je njegovo področje uporabe v skladu s Pogodbo omejeno na področje prometa in okolja. Vendar lahko države članice prenesejo sredstva iz Kohezijskega sklada v ESRR ob upoštevanju omejitev iz uredbe o skupnih določbah (v skupni višini največ 20 % prvotno dodeljenih sredstev).

2.1.7 Predlog ne spreminja letnih zgornjih mej za obveznosti in plačila v večletnem finančnem okviru, ostaja v mejah sedanjega večletnega finančnega okvira in je proračunsko nevtralen. 30-odstotno predfinanciranje in zvišana stopnja financiranja EU do 100 % lahko privedeta do predčasne odobritve plačil v letih 2025 in 2026, nadaljnja plačila pa bodo izvršena pozneje, saj splošni finančni okvir ostaja nespremenjen. Komisija je predlagala, da se potrebe po dodatnih plačilih za leto 2025 pokrijejo z dopolnilnim pismom k proračunu za leto 2025. Da bi se izognili dvojnemu financiranju, bi bilo treba stroške, ki jih krijejo drugi nacionalni instrumenti, instrumenti EU ali zavarovalnice, odšteti od odhodkov iz zahtevkov za plačilo.

2.2 *Splošne ugotovitve*

2.2.1 EESO izraža solidarnost z državami članicami, ki so jih prizadele naravne nesreče, in priznava, da lahko imajo krize, kot so naravne nesreče, znatne posledice za razvoj regij.

2.2.2 Nedavne naravne nesreče v srednji, vzhodni in južni Evropi, pa tudi v mestu Valencija, so imele uničujoče posledice za prebivalstvo, ki živi v teh regijah. V številnih mestih in vaseh bodo potrebna obsežna obnovitvena dela za popravilo poškodovane infrastrukture in opreme.

2.2.3 EESO poudarja, da so potrebni takojšnji in učinkoviti ukrepi za zmanjšanje bremena za lokalne, regionalne in nacionalne proračune ter zmanjšanje tveganja, da bi se zaradi teh nesreč povečale teritorialne razlike.

2.2.4 Kohezijska politika se je že večkrat izkoristila za premagovanje najbolj neposrednih posledic kriz. Tako je bila na primer uporabljena takoj, ko se je začela kriza zaradi pandemije. Prav tako je bila osrednji instrument podpore, ko se je začela vojna v Ukrajini, z zagotavljanjem pomoči obmejnim regijam in beguncem na podlagi uredbe CARE. Uporabljena je bila tudi kot pomoč MSP pri spopadanju z vse višjimi cenami električne energije.

2.2.5 Vendar EESO opozarja na tveganje, da bi kohezijska politika postala instrument za odzivanje na krize, namesto da bi izpolnjevala svoje dolgoročne cilje. Za regije EU je ključnega pomena, da se poišče pravo ravnovesje med prožnostjo ter dolgoročno in strateško naravnanostjo kohezijske politike.

2.2.6 EESO je v nedavni resoluciji z naslovom *Nihče ne sme biti zapostavljen! Za vključujočo in participativno kohezijsko politiko v podporo socialni, ekonomski in teritorialni koheziji* poudaril, da nasprotuje reduciranju in preoblikovanju kohezijske politike v instrument za reševanje izrednih razmer.

2.2.7 EESO meni, da EU potrebuje nov mehanizem financiranja, ki bo lahko državam članicam v takšnih nujnih razmerah, kot so opisane zgoraj, ponudil takojšnjo in obsežno pomoč, zato je že predlagal, da se vzpostavi nov sklad za prilagajanje podnebnim spremembam. Sredstva bi bilo treba preusmeriti iz sedanjih skladov EU, zlasti Kohezijskega sklada in mehanizma za okrevanje in odpornost, ter jih racionalizirano in povezano upravljati v okviru tega novega sklada.

2.2.8 EESO meni, da imajo nevladne organizacije in socialni partnerji ključno vlogo, saj so hkrati izvajalske organizacije in dragoceni partnerji pri spremljanju izvajanja teh programov, zato je pripravljen spodbujati nadaljnje pogovore o takšnem sodelovanju organizacij civilne družbe.

2.2.9 EESO odločno poziva Komisijo, naj prizna veliko breme lokalnih oblasti in organizacij civilne družbe, ki v lokalnih skupnostih rešujejo izzive, ki so posledica teh naravnih nesreč. Pri tem poziva, naj se lokalnim oblastem, socialnim partnerjem in organizacijam civilne družbe nameni minimalna raven podpore v okviru ustreznih prednostnih nalog, da ti upravičenci prejmejo ustrezen delež sredstev glede na njihovo dejavno vlogo pri ukrepih za odpravo škode, kot je na primer predvideno v predlogu za prožno pomoč za ozemlja (FAST-CARE).

2.3 *Posebne ugotovitve*

2.3.1 EESO predlaga, naj prožnost v predlogu uredbe zajema tudi naravne nesreče od druge polovice leta 2023 dalje in ne zgolj od 1. januarja 2024, in poudarja, da so poplave, ki so prizadele Grčijo septembra 2023 in Slovenijo avgusta 2023, povzročile veliko škodo, zato bodo potrebni večletni in kompleksni projekti obnove, ki se v nekaterih primerih začnejo šele po zaključku potrebnih študij. Veliko stroškov bo nastalo pozneje, zato je bistvenega pomena, da se države članice, ki so jih že prizadele nesreče, obravnavajo enako.

2.3.2 EESO ugotavlja, da se bodo predlagani ukrepi verjetno uporabljali izven okvira ciljno usmerjene podpore, ki jo je napovedala predsednica Evropske komisije, kar je še en primer uporabe kohezijske politike kot sredstva za obvladovanje posledic kriz, ki ni v skladu s cilji, opredeljenimi v PDEU.

2.3.3 EESO v pričakovanju razprave o naslednjem večletnem finančnem okviru poudarja, da mora biti dopolnjevanje med prizadevanji za odzivanje na krize ter obvladovanje in preprečevanje tveganja učinkovitejše in enostavnejše.

2.3.4 EESO dvomi v to, da predlog ne spreminja letnih zgornjih mej za obveznosti in plačila v večletnem finančnem okviru, ostaja v mejah sedanjega večletnega finančnega okvira in je proračunsko nevtralen.

2.3.5 EESO izraža zaskrbljenost, ker zagotavljanje financiranja EU v višini do 100 % postaja pravilo na področju kohezijske politike, ter meni, da mora Evropska komisija v novem programskem obdobju poiskati alternativne in stabilnejše rešitve za obvladovanje posledic podnebne krize.

2.3.6 EESO želi, da bi z razširitvijo področja uporabe člena 1(1) predloga uredbe poleg ukrepov za obnovo predvideli tudi možnosti financiranja preventivnih ukrepov, in poudarja, da se s preprečevanjem lahko izognemo prihodnjim stroškom obnove. Poleg tega poziva, naj se dodatno pojasni, kako nove prednostne naloge prispevajo k podnebnim ciljem, saj lahko prerazporeditev sredstev vpliva na izpolnjevanje že sprejetih zavez v sedanjem programskem obdobju 2021–2027.

2.3.7 EESO se strinja z možnostjo uporabe shem skrajšanega delovnega časa in materialne pomoči brez obveznosti spremljevalnih ukrepov, s čimer se državljanom zagotavlja neposredna podpora, vendar poziva, naj se dodatno pojasni, kakšen postopek se bo pri tem uporabljal in kako se bo to dejansko izvajalo v državah članicah. Poziva tudi k večji jasnosti glede tega, katere mehanizme je treba uporabiti za mobilizacijo sredstev, in glede vloge Komisije pri nadzoru porabe stroškov.

2.3.8 EESO meni, da je potrebna opredelitev naravnih nesreč, da jo bodo vse države članice lahko ustrezno uporabljale. Pomembno je dobro poznati kontekst in vedeti, kateri ukrepi bodo upravičeni do financiranja in kateri ne.

2.3.9 EESO poziva k sprejetju posebnih ukrepov za organizacije civilne družbe, ki so utrpele veliko škodo zaradi nesreč, pa tudi k dejavni vlogi civilne družbe v procesu obnove in okrevanja.

V Bruslju, 4. decembra 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE